ARREST VAN HET HOF
VAN 1 OKTOBER 1975 [1]

Van Vliet Kwasten- en Ladderfabriek N.V. tegen Fratelli Dalle Crode (verzoek om een prejudiciële beslissing, ingediend door het Gerechtshof Arnhem)

Zaak 25-75

Samenvatting

Mededinging — Mededingingsregelingen — Alleenverkoopovereenkomsten — Vrijstelling Groepen van overeenkomsten — Niet-toepasselijkheid (Verordening nr. 67/67 van de Commissie, artikel 3)

Een alleenverkoopovereenkomst tussen een fabrikant in een Lid-Staat en een alleenverkoper elders in de gemeenschappelijke markt valt onder artikel 3 van verordening nr. 67/67/EEG van de Commissie, wanneer de fabrikant daarbij wordt verplicht de handelaren en consumenten in zijn eigen land te verbieden de betrokken produkten naar het contractsgebied uit te voeren of te doen uitvoeren, en het de handelaren en consumenten in het contractsgebied daardoor onmogelijk wordt gemaakt grotere partijen van die produkten rechtstreeks uit het land van de fabrikant te betrekken.

Zodanige overeenkomst valt ook onder artikel 3 van verordening nr. 67/67, wanneer de handelaren en consumenten in het contractsgebied reële mogelijkheden hebben — of zij deze nu benutten of niet — zich de contractsprodukten in de gemeenschappelijke markt, buiten het land van de fabrikant, te verschaffen.

In de zaak 25-75,

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag van het Gerechtshof te Arnhem (eerste civiele kamer) in het aldaar aanhangig geding tussen

VAN VLIET KWASTEN- EN LADDERFABRIEK N.V., te Nijmegen,

en

FRATELLI DALLE CRODE, te Conegliano (Italië),

1 — Procestaal: Nederlands.

om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van verordening nr. 67/67/EEG van de Commissie van 22 maart 1967 betreffende de toepassing van artikel 85, lid 3, van het Verdrag op groepen alleenverkoopovereenkomsten (PB 1967, blz. 849), met name de artikelen 1 en 3,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: R. Lecourt, President, M. Mertens de Wilmars en A. J. Mackenzie Stuart, Kamerpresidenten, A. M. Donner, R. Monaco (rapporteur), P. Pescatore, H. Kutscher, M. Sørensen en A. O'Keeffe, Rechters,

Advocaat-Generaal: G. Reischl
Griffier: A. Van Houtte

het navolgende

ARREST

Ten aanzien van de feiten

Overwegende dat het verwijzingsarrest en de krachtens artikel 20 van 's Hofs Statuut (EEG) ingediende schriftelijke opmerkingen kunnen worden samengevat als volgt:

I — De feiten en de schriftelijke behandeling

1. Bij verkoopovereenkomst van 25 februari 1968 verleende de vennootschap naar Italiaans recht „Fratelli Dalle Crode" (na te noemen „Dalle Crode") met ingang van 1 maart 1968 aan de vennootschap naar Nederlands recht „Van Vliet Kwasten- en Ladderfabriek NV" (na te noemen „Van Vliet") de alleenvertegenwoordiging voor de Benelux van de door haar gefabriceerde kwasten met plastic steel en van alle voor de kwastenfabricage benodigde onderdelen.

De artikelen 4 en 5 van bedoelde overeenkomst luiden als volgt:

„Artikel 4:

De gebroeders Dalle Crode garanderen dat de leveringen van hun
a) kwasten met plastic steel,
b) beslag en plastic accessoires voor kwasten,
c) alles wat samenhangt met plastic kwasten,
aan cliënten in Italië, hetzij grossiers, hetzij fabrikanten enz. niet bestemd mogen zijn voor export naar landen binnen de Benelux, dit overeenkomstig ons wederzijds akkord.

Artikel 5:

De voorwaarden, hierboven onder artikel 4 vermeld, betreffende de levering aan cliënten van Dalle Crode in Italië, zullen door Dalle Crode aan de cliënten worden bekendgemaakt door middel van drukwerkjes of dergelijke of tekststempels, vermelding op alle offertes, op prijslijsten en op facturen, in ieder geval vóór of tijdens de opstelling van de desbetreffende verkoopcontracten.

De verkoop in Italië dient aan de volgende voorwaarden te voldoen: Dalle Crode levert de merkartikelen, waarbij hij de koper uitdrukkelijk voorhoudt, niet te exporteren of te doen exporteren naar de landen van de Benelux.

Mocht bedoelde afnemer zich niet aan deze overeenkomst houden, dan is hij schuldig ten aanzien van de koper. Iedere overtreding door hem of door derden kan leiden tot een eis tot schadevergoeding aan de firma Dalle Crode."

Toen Dalle Crode deze overeenkomst op 28 september 1969 had opgezegd, achtte Van Vliet zich uit dien hoofde gerechtigd de betaling voor bepaalde leveringen op te schorten. Dalle Crode dagvaardde Van Vliet voor de arrondissementsrechtbank te Arnhem en vorderde betaling van de verschuldigde bedragen. In reconventie eiste Van Vliet dat Dalle Crode zou worden veroordeeld tot betaling aan haar van een schadevergoeding wegens wanprestatie.

Ter ondersteuning van haar vordering en ter staving van haar recht de overeenkomst op te zeggen, voerde Dalle Crode aan dat de artikelen 4 en 5 dier overeenkomst nietig zijn aangezien zij in strijd zijn met artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag en niet vallen onder een groepsgewijze ontheffing als bedoeld in verordening nr. 67/67 van de Commissie van 22 maart 1967 (PB 1967, blz. 849) betreffende de toepassing van artikel 85, lid 3, van het Verdrag. Bij vonnis van 3 februari 1972 wees de arrondissementsrechtbank te Arnhem Dalle Crode's vordering toe, veroordeelde Van Vliet tot betaling van het gevorderde bedrag en verklaarde haar niet ontvankelijk in haar vordering. Van Vliet ging daarop van dit vonnis in beroep bij het Gerechtshof te Arnhem.

Van mening dat de boven aangehaalde bepalingen van de betrokken overeenkomst in strijd zijn met artikel 85, lid 1, van het Verdrag, heeft het Gerechtshof te Arnhem onderzocht of de overeenkomst, zoals door Van Vliet gesteld, ingevolge verordening nr. 67/67 van de Commissie van 22 maart 1967 niet valt onder een vrijstelling in de zin van artikel 85, lid 3.

Overwegende dat de beslissing omtrent dit geschilpunt afhangt van de uitlegging van artikel 3 van bedoelde verordening, met name van het woord „bemoeilijken" bezien in verband met het begrip „verhinderen", heeft het Gerechtshof bij arrest van 18 februari 1975 besloten het geding te schorsen en krachtens artikel 177 EEG-Verdrag het Hof van Justitie te verzoeken om een uitspraak inzake de navolgende vragen:

„1. Behoren tot de in artikel 3 [van verordening nr. 67/67 van de Commissie] van vrijstelling uitgezonderde overeenkomsten ook alleenverkoopovereenkomsten tussen de fabrikant in een der Lid-Staten en een alleenverkoper elders in de gemeenschappelijke markt, die bepalingen inhouden bij naleving waarvan slechts fabrikanten en handelaren in de Lid-Staat van de contractspartij/fabrikant worden verhinderd contractsprodukten naar het contractsgebied af te zetten, terwijl handelaren en consumenten in het contractsgebied slechts verhinderd worden contractsprodukten uit de Lid-Staat van de contractspartij/fabrikant te betrekken?
2. Maakt het voor de beantwoording van de onder 1 bedoelde vraag verschil (a) of voor handelaren en consumenten in het contractsgebied al dan niet de praktische mogelijkheid blijft bestaan contractsprodukten

elders op de gemeenschappelijke markt buiten het contractsgebied en buiten de Lid-Staat van de contractspartij/fabrikant te betrekken en (b) of, indien zodanige praktische mogelijkheid blijft bestaan, handelaren en consumenten in het contractsgebied al dan niet, bij naleving van de onder 1 bedoelde contractsbepalingen, op waarneembare wijze ervan afzien van die mogelijkheid gebruik te maken?"

2. Expeditie van het verwijzingsarrest is ten Hove ingekomen op 7 maart 1975.

Krachtens artikel 20 van het Protocol betreffende 's Hofs Statuut zijn schriftelijke opmerkingen ingediend door Van Vliet Kwasten- en Ladderfabriek N.V., ten deze vertegenwoordigd door V. M. Phijffer, advocaat te Nijmegen, en de Commissie van de Europese Gemeenschappen, ten deze vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur B. van der Esch als gemachtigde.

Het Hof heeft, op rapport van de rechter-rapporteur en gehoord de advocaat-generaal, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

II — Schriftelijke opmerkingen, ingediend krachtens artikel 20 van 's Hofs Statuut

A — Opmerkingen van Van Vliet Kwasten- en Ladderfabriek N.V.

1. Na te hebben opgemerkt dat het in het litigieuze contract bedoelde produkt in casu een plastic steel in verschillende afmetingen, vormen en kleuren voor verfkwasten is, betwist Van Vliet dat de artikelen 4 en 5 van genoemd contract tot gevolg hebben dat op de Benelux-markt de mededinging van de andere Italiaanse ondernemingen (fabrikanten of tussenhandelaren) bij de verkoop van het betrokken produkt wordt beperkt.

Dit contract, gesloten tussen *een* Nederlandse alleenverkoper en *een* Italiaanse fabrikant heeft absoluut geen gesloten systeem in het leven geroepen, waardoor de Italiaanse producenten of handelaren van de Benelux-markt zouden worden geweerd. Al verbood het contract Dalle Crode haar produkten via haar Italiaanse afnemers op deze markt in de handel te brengen, het verhinderde niet dat deze produkten door fabrikanten of tussenhandelaren in Frankrijk en Duitsland op de markt werden gebracht.

2. Het feit dat potentiële afnemers in de Benelux moeilijkheden ondervinden de contractsprodukten anders dan van Van Vliet te betrekken, daar zij zich immers zouden moeten wenden tot ondernemers in Frankrijk of West-Duitsland, die de produkten vanuit Italië hebben ingevoerd, moet in casu niet beslissend worden geacht. Dit veroorzaakt geen belemmering van het intracommunautaire handelsverkeer, gelet op de actuele ontwikkeling hiervan en op het slechten van de tolmuren tussen de Lid-Staten, alsmede op het feit dat er geen extra kosten of heffingen op de invoer van de betrokken produkten vallen. Voorts vormt de aankoop van deze produkten via een handelaar in Frankrijk of West-Duitsland in de plaats van Van Vliet, voor de potentiële afnemers in de Benelux geen extra schakel in het handelsverkeer: de door de betrokken produkten afgelegde afstand is in beide gevallen dezelfde, alleen de etappes verschillen.

Men zou kunnen tegenwerpen dat de nevenimporten via Frankrijk of West-Duitsland meer theoretisch dan reëel zijn, maar het gaat er hier in wezen om of een dergelijke mogelijkheid al dan niet aanwezig is. In elk geval mag niet uit het oog worden verloren dat de contractsbepalingen een dergelijke mogelijkheid niet uitsluiten en dat Dalle Crode, om met haar produkt de consument in de Benelux te kunnen bereiken, op commercieel niveau een schakel en wel een fabrikant van verfkwasten nodig had. Of die tussenpersoon of fabrikant nu in het beschermde gebied of daarbuiten is gevestigd, maakt in het kader van het

vrije goederenverkeer in de gemeenschappelijke markt geen verschil.

3. Na te hebben gesteld dat een aanzienlijk deel van de in casu geleden schade is veroorzaakt door rechtstreekse leveringen door Dalle Crode, wijst Van Vliet erop dat, overeenkomstig de door de Commissie in haar bekendmaking van 27 mei 1970 aangegeven criteria, een alleenverkoopovereenkomst niet in strijd is met het Verdrag, indien de omvang van de bij het contract betrokken ondernemingen dermate bescheiden is, dat zelfs bij een absolute gebiedsbescherming (waarvan in casu geen sprake is) de mededinging in het contractsgebied niet wezenlijk wordt beïnvloed. Het is volkomen onjuist in dit verband te beweren dat de twee partijen dankzij het litigieuze contract in de Benelux een marktaandeel in de betrokken produkten hebben van meer dan 5 %, want voor een juiste berekening van dit aandeel dient eveneens rekening te worden gehouden met de substituutprodukten. Het staat daarentegen vast dat de jaaromzet van de bij de overeenkomst betrokken ondernemingen ver beneden 15 000 000 rekeneenheden (toen circa 55 000 000 Fl.) bleef.

Op grond van deze opmerkingen concludeert Van Vliet dat de litigieuze alleenverkoopovereenkomst geenszins verhinderde dat andere Italiaanse fabrikanten en handelaren in plastic stelen voor verfkwasten hun produkten, gelijk aan de contractsprodukten, rechtstreeks naar het contractsgebied afzetten. De enige beperking die het contract met zich meebrengt, is dat Italiaanse fabrikanten en handelaren die de plastic stelen van Dalle Crode betrekken, niet rechtstreeks naar het beschermde gebied mogen doorleveren. Dalle Crode zelf behield ingevolge het contract de mogelijkheid van nevenimporten, door levering van de betrokken produkten aan fabrikanten of handelaren in Frankrijk en West-Duitsland, aan wie zij niet de verplichting tot niet-doorvoer dezer produkten naar de Benelux behoefde op te leggen.

B — Opmerkingen van de Commissie van de Europese Gemeenschappen

De Commissie verwijst allereerst naar de bepalingen van haar verordening nr. 67/67 van 22 maart 1967 (PB 1967, blz. 849) — — vastgesteld krachtens 's Raads verordening nr. 19/65 van 2 maart 1965 (PB 1965, blz. 533) — houdende toepassing van artikel 85, lid 3, van het Verdrag op bepaalde groepen alleenverkoopovereenkomsten en onderling afgestemde feitelijke gedragingen in de zin van artikel 85, lid 1.

Zij wijst op de artikelen 1, 2 en 3 dezer verordening en leidt hieruit af dat een zekere exclusiviteit met het Verdrag verenigbaar wordt geacht, zij het onder de strikte voorwaarde dat de door de overeenkomst bestreken markt toegankelijk moet blijven voor elders in de Gemeenschap verkrijgbare contractsprodukten. Zodra dit niet langer het geval zou zijn, kan voor het contract niet de bij verordening nr. 67/67 voorziene vrijstelling gelden, maar valt het contract onder het verbod van artikel 85, lid 1, van het Verdrag. Na deze overwegingen merkt de Commissie met betrekking tot de twee vragen het volgende op:

a) Ten aanzien van de eerste vraag

Een overeenkomst zoals die welke in de eerste vraag wordt omschreven, valt onder de bepalingen van artikel 3, sub b), van verordening nr. 67/67 en is daardoor van de bij deze verordening voorziene groepsgewijze vrijstelling uitgesloten. Weliswaar blijft in casu de mogelijkheid van parallelle invoer in de Benelux vanuit andere Lid-Staten open, maar uit Italië is parallelle invoer niet meer mogelijk. Zo heeft de overeenkomst tot gevolg dat het afzetten en betrekken van de contractsprodukten elders op de gemeenschappelijke markt wordt bemoeilijkt, want enerzijds kunnen handelaren of consumenten in de Benelux de betrokken produkten niet betrekken bij afnemers van Dalle Crode de Italië, en anderzijds is het deze afnemers verboden de

produkten naar de Benelux af te zetten. Juist daardoor is het litigieuze contract ook in strijd met het aan artikel 85 van het Verdrag ten grondslag liggende beginsel van het vrije verkeer van goederen in de Gemeenschap. Immers, al blijft het verkeer in de contractsprodukten tussen de overige Lid-Staten vrij, wat deze landen en Italië betreft is het onderworpen aan de betrokken beperkende voorwaarde.

b) Ten aanzien van de tweede vraag

De hierboven met betrekking tot de eerste vraag gegeven oplossing wordt niet beïnvloed door de in de tweede vraag gemaakte veronderstellingen.

Al aangenomen dat de produkten vanuit andere Lid-Staten in de Benelux kunnen worden ingevoerd, is het toch zo dat een overeenkomst als de onderhavige het vrije verkeer in de gemeenschappelijke markt van in Italië verkrijgbare produkten bemoeilijkt, daar rechtstreekse invoer uit dat land door de alleenverkoopovereenkomst wordt uitgesloten. Bovendien is het niet uitgesloten dat de handelaren en consumenten in de Benelux, die weliswaar gebruik maken van de mogelijkheid de contractsprodukten in andere Lid-Staten van de Gemeenschap te betrekken, deze liever rechtstreeks uit Italië hadden willen invoeren. Hoe dan ook, aldus is door de litigieuze exclusiviteit een deel van de gemeenschappelijke markt afgesloten.

Op grond van het bovenstaande stelt de Commissie voor de door het Gerechtshof te Arnhem gestelde vragen als volgt te beantwoorden:

„1. Een alleenverkoopovereenkomst tussen een fabrikant in één der Lid-Staten en een alleenverkoper elders op de gemeenschappelijke markt, inhoudende dat afnemers in de Lid-Staat van de fabrikant worden verhinderd contractsprodukten naar het contractsgebied af te zetten, valt onder de in artikel 3 van verordening nr. 67/67 van vrijstelling uitgezonderde overeenkomsten.

2. Het maakt voor de beoordeling van een dergelijke overeenkomst geen verschil of voor handelaren en consumenten in het contractsgebied al dan niet de praktische mogelijkheid blijft bestaan de contractsprodukten elders op de gemeenschappelijke markt, doch buiten de Lid-Staat waar de fabrikant is gevestigd, te betrekken. Evenmin is het van belang of van deze mogelijkheid al dan niet gebruik wordt gemaakt."

III — De mondelinge behandeling

Overwegende dat partijen in het hoofdgeding en de Commissie van de Europese Gemeenschappen ter terechtzitting van 9 juli 1975 mondelinge opmerkingen hebben gemaakt;

dat de vennootschap Fratelli Dalle Crode, ten deze vertegenwoordigd door D. Teixeira de Mattos, advocaat te Amsterdam, met name heeft betoogd hetgeen volgt:

— De aan Dalle Crode opgelegde beperking ontbreekt in de limitatieve opsomming van beperkingen van artikel 2 van verordening nr. 67/67. Het is geen beperking die aan de alleenverkoper is opgelegd, doch een die voor de producent geldt. Bovendien geldt zij ook voor derden, want zij komt neer op een verbod aan Italiaanse handelaren die de contractsprodukten bij Dalle Crode kopen, om deze naar de Benelux te exporteren.

— De mogelijkheid bedoelde produkten via Frankrijk of Duitsland in de Benelux in te voeren, is louter theoretisch; de pogingen die Dalle Crode daartoe heeft ondernomen, zijn op niets uitgelopen.

— De litigieuze overeenkomst heeft niet slechts betrekking op plastic stelen en plastic onderdelen van kwasten, maar ook op kwasten met plastic steel. Het was de bedoeling de mededinging van de Italiaanse handelaren, die laatstgenoemd produkt van Dalle Crode hadden betrokken, in Neder-

land en de Benelux uit te schakelen, omdat Van Vliet zelf de kwasten uit losse onderdelen vervaardigde. Die handelaren bestrijken overigens bijna de helft van de Italiaanse markt van de betrokken produkten.
— Dalle Crode ontkent ten stelligste Van Vliets bewering dat zij de contractsprodukten rechtstreeks naar het beschermde gebied zou hebben geleverd. Deze bewering is overigens voor de zaak van geen belang;

dat voorts Van Vliet Kwasten- en Ladderfabriek NV, ten deze vertegenwoordigd door M. V. Phijffer, het navolgende heeft aangevoerd:
— Bij de beantwoording van de vraag van de nationale rechter moeten de feiten en de concrete situatie van het geval in aanmerking worden genomen.
— Toepassing van artikel 3 van verordening nr. 67/67 veronderstelt tweëerlei, namelijk dat de contractspartijen de bevoorrading met de betrokken produkten „bemoeilijken", en vervolgens dat zij „met name" rechten uitoefenen of maatregelen nemen om die bevoorrading „te verhinderen".
— De litigieuze overeenkomst valt niet onder genoemd artikel 3, aangezien de betrokken produkten in de andere Lid-Staten van de Gemeenschap verkrijgbaar zijn en vandaar zonder enig probleem in de Benelux kunnen worden ingevoerd. De overeenkomst was bovendien voor onbepaalde tijd aangegaan en kon door eenvoudige opzegging worden beëindigd.

Overwegende dat de advocaat-generaal ter terechtzitting van 17 september 1975 conclusie heeft genomen;

Ten aanzien van het recht

1 Overwegende dat het Gerechtshof te Arnhem bij arrest van 18 februari 1975, ingekomen ter griffie van het Hof op 7 maart 1975, krachtens artikel 177 EEG-Verdrag twee vragen heeft gesteld betreffende de uitlegging van artikel 85 EEG-Verdrag en artikel 3 van verordening nr. 67/67 van de Commissie van 22 maart 1967 (PB 1967, blz. 849);

2 dat deze vragen betrekking hebben op de verenigbaarheid met de bepalingen van het gemeenschapsrecht betreffende de mededinging, van alleenverkoopovereenkomsten tussen een fabrikant en een alleenverkoper uit verschillende Lid-Staten, waarbij de fabrikant zich verbindt handelaren en consumenten in zijn eigen land te verbieden de contractsprodukten naar het contractsgebied te verkopen;

3 dat in de eerste plaats wordt gevraagd of zodanige overeenkomsten behoren tot die bedoeld in artikel 3 van verordening nr. 67/67, en mitsdien zijn uitgezonderd van de buitentoepassingsverklaring van artikel 85, lid 1, van het Verdrag, die ingevolge artikel 1 van verordening nr. 67/67 voor bepaalde groepen overeenkomsten geldt;

4 dat in de tweede plaats wordt gevraagd of het voor de beantwoording van de eerste vraag verschil maakt of het voor de handelaren en consumenten in het contractsgebied al dan niet praktisch mogelijk is de betrokken produkten elders binnen de gemeenschappelijke markt, buiten het land van de fabrikant, te verkrijgen, en of zij al dan niet van die mogelijkheid gebruik maken;

5 Overwegende dat deze twee vragen wegens hun onderlinge samenhang tezamen moeten worden besproken;

6 Overwegende dat verordening nr. 67/67 van de Commissie van 22 maart 1967, betreffende de toepassing van artikel 85, lid 3, van het Verdrag op groepen alleenverkoopovereenkomsten, in artikel 1 de overeenkomsten omschrijft waarvoor artikel 85, lid 1, van het Verdrag buiten toepassing wordt verklaard;

7 dat blijkens de zesde en de zevende overweging der verordening de niettoepassing van artikel 85, lid 1, van het Verdrag op de aldus omschreven groepen alleenverkoopovereenkomsten haar grond vindt in de voordelen van zodanige overeenkomsten, bij de huidige stand van de handel, voor de verbetering en continuïteit van de bevoorrading en voor de instandhouding van de mededinging, met name ten bate van kleine en middelgrote ondernemingen;

8 dat evenwel in de negende en de tiende overweging van dezelfde verordening wordt geconstateerd dat „de vrijstelling van het voldoen aan bepaalde vereisten afhankelijk moet worden gesteld", teneinde de gebruikers de uit de alleenverkoop voortvloeiende voordelen te verzekeren en de mededinging in de handelsfase te waarborgen;

9 dat artikel 3 van de verordening daartoe bepaalt dat artikel 1, lid 1, niet toepasselijk is wanneer

„. . . . . .

b) de contractspartijen het tussenhandelaren of consumenten bemoeilijken zich de contractsprodukten bij andere handelaren binnen de gemeenschappelijke markt te verschaffen, met name indien de contractspartijen

1. . . . . .

2. . . . maatregelen nemen om handelaren of consumenten te verhinderen contractsprodukten elders op de gemeenschappelijke markt te betrekken of in het contractsgebied af te zetten";

10 dat uit deze bepaling volgt dat ook al laat verordening nr. 67/67 artikel 85, lid 1, van het Verdrag buiten toepassing ten aanzien van bepaalde groepen alleenverkoopovereenkomsten die het intracommunautaire handelsverkeer betreffen, zij niettemin verlangt dat deze overeenkomsten niet leiden tot een beperking van de mogelijkheden om zich de betrokken produkten binnen de Gemeenschap te verschaffen, en tot een marktverdeling die strijdig is met de grondbeginselen van de gemeenschappelijke markt;

11 dat overeenkomstig genoemde bepaling slechts dan aan de voorwaarden voor niet-toepassing van artikel 85, lid 1, is voldaan, wanneer de alleenverkoopovereenkomst mogelijke nevenimporten niet verhindert;

12 Overwegende dat blijkens het verwijzingsarrest de litigieuze alleenverkoopovereenkomst de fabrikant de verplichting oplegt de in zijn land gevestigde tussenhandelaars en consumenten te verbieden de betrokken produkten naar het contractsgebied uit te voeren of te doen uitvoeren;

13 dat deze overeenkomst, waarbij dus is bedongen dat één der partijen maatregelen moet nemen om handelaren of consumenten in het land van de fabrikant te verhinderen de betrokken produkten naar het contractsgebied te verkopen, beantwoordt aan één der in artikel 3, sub b, tweede alinea, van verordening nr. 67/67 bedoelde gevallen;

14 dat met zodanig beding, dat tot een aantasting van de handelingsvrijheid van derden moet leiden, meer beperkingen worden opgelegd dan mogelijk is in het kader van een alleenverkoopovereenkomst die zich nog verdraagt met het verbod van artikel 85, lid 1, van het Verdrag;

15 dat, door de mogelijkheid van nevenimporten af te snijden, deze verbintenis bovendien tot gevolg heeft dat de bevoorradingsmogelijkheden van de handelaren en consumenten in het contractsgebied worden beperkt;

16 dat ook zal zouden de handelaren en consumenten in het contractsgebied reële mogelijkheden hebben — of zij deze nu benutten of niet — zich de betrokken produkten in de gemeenschappelijke markt, buiten het land van de fabrikant, te verschaffen, het feit dat vanwege bedoelde beperking neven-

importen van grotere partijen van die produkten achterwege blijven, de alleenverkoopovereenkomst doet vallen onder artikel 3 van voornoemde verordening;

17 Overwegende mitsdien dat een alleenverkoopovereenkomst tussen een fabrikant in een Lid-Staat en een alleenverkoper elders in de gemeenschappelijke markt valt onder artikel 3 van verordening nr. 67/67/EEG van de Commissie, wanneer de fabrikant daarbij wordt verplicht de handelaren en consumenten in zijn eigen land te verbieden de betrokken produkten naar het contractsgebied uit te voeren of te doen uitvoeren, en het de handelaren en consumenten in het contractsgebied daardoor onmogelijk wordt gemaakt grotere partijen van die produkten rechtstreeks uit het land van de fabrikant te betrekken;

18 dat zodanige overeenkomst ook onder artikel 3 van verordening nr. 67/67 valt, wanneer de handelaren en consumenten in het contractsgebied reële mogelijkheden hebben — of zij deze nu benutten of niet — zich de contractsprodukten in de gemeenschappelijke markt, buiten het land van de fabrikant, te verschaffen;

Ten aanzien van de kosten

19 Overwegende dat de kosten door de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening harer opmerkingen bij het Hof gemaakt, niet voor vergoeding in aanmerking kunnen komen, en dat de procedure ten aanzien van partijen in het hoofdgeding als een aldaar gerezen incident is te beschouwen, zodat de nationale rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen;

HET HOF VAN JUSTITIE,

uitspraak doende op de door het Gerechtshof te Arnhem bij diens arrest van 18 februari 1975 gestelde vragen, verklaart voor recht:

1. **Een alleenverkoopovereenkomst tussen een fabrikant in een Lid-Staat en een alleenverkoper elders in de gemeenschappelijke markt valt onder artikel 3 van verordening nr. 67/67/EEG van de Commissie, wanneer de fabrikant daarbij wordt verplicht de handelaren en consumenten in zijn eigen land te verbieden de betrokken produkten naar het contractsgebied**

uit te voeren of te doen uitvoeren, en het de handelaren en consumenten in het contractsgebied daardoor onmogelijk wordt gemaakt grotere partijen van die produkten rechtstreeks uit het land van de fabrikant te betrekken.

2. Zodanige overeenkomst valt ook onder artikel 3 van verordening nr. 67/67, wanneer de handelaren en consumenten in het contractsgebied reële mogelijkheden hebben — of zij deze nu benutten of niet — zich de contractsprodukten in de gemeenschappelijke markt, buiten het land van de fabrikant, te verschaffen.

Lecourt Mertens de Wilmars Mackenzie Stuart Donner Monaco

Pescatore Kutscher Sørensen O'Keeffe

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op één oktober negentienhonderdvijfenzeventig.

De Griffier

A. Van Houtte

De President

R. Lecourt

CONCLUSIE VAN DE ADVOCAAT-GENERAAL G. REISCHL VAN 17 SEPTEMBER 1975 [1]

Mijnheer de President,
mijne heren Rechters,

In de onderhavige prejudiciële procedure wordt gevraagd om uitlegging van verordening nr. 67/67 van de Commissie van 22 maart 1967 betreffende de toepassing van artikel 85, lid 3, EEG-Verdrag op groepen alleenverkoopovereenkomsten (PB 1967, nr. 57).

Deze verordening steunt op verordening nr. 19/65 van de Raad van 2 maart 1965 betreffende de toepassing van artikel 85, lid 3, EEG-Verdrag op groepen van overeenkomsten en onderling afgestemde feitelijke gedragingen (PB 1965, nr. 36). Zij bepaalt in artikel 1, dat artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag overeenkomstig artikel 85, lid 3, onder de in deze verordening genoemde voorwaarden buiten toepassing wordt verklaard voor overeenkomsten waarbij slechts twee ondernemingen partij zijn en waarbij de ene contractspartij zich tegenover de andere verplicht binnen een afgebakend gebied van de gemeenschappelijke markt bepaalde produkten slechts aan hem voor weder-

1 — Vertaald uit het Duits.